

10 Σεπτεμβρίου, 1992

(ΠΙΚΗΣ, ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ, Δ/στές)

MCDONALD'S CORPORATION,

Εφεσεύοντες - Ενάγοντες,

v.

ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ,

*Εφεσιβλήτων-Εναγομένων.**(Πολιτική Έφεση Αρ. 7669).*

Έφεση — Παράλειψη του πρωτόδικου Δικαστηρίου να εξετάσει θεμελιώδες ζήτημα που ανακύπτει στην υπόθεση — Αποτελεί έγκυρο λόγο για επανεκδίκαση, έστω και αν η παράλειψη δεν αποτέλεσε αντικείμενο των λόγων έφεσης.

Αγωγή — Υπόσταση διαδίκων — Σε αγωγή για παραβίαση εγγεγραμμένων εμπορικών σημάτων (infringement of trade marks) και για αθέμιτο συναγωνισμό (passing off), υπήρχε ασάφεια στην μαρτυρία για το κατά πόσο η ενάγουσα ήταν η ιδιοκτήτρια των εμπορικών σημάτων και επίσης προσήχθητε μαρτυρία ότι η επιχείρηση που κατ' ισχυρισμό προσέβαλλε τα εμπορικά σήματα δεν διεξαγόταν από την εναγόμενη αλλά από άλλο νομικό πρόσωπο — Το πρωτόδικο Δικαστήριο δεν επέλυσε τα θέματα αυτά — Αποτελούσε παράλειψη εξέτασης θεμελιώδους ζητήματος και έγκυρο λόγο για επανεκδίκαση.

Η εφεσεύουσα κίνησε αγωγή εναντίον των εφεσιβλήτων για παραβίαση των εγγεγραμμένων Εμπορικών Σημάτων "McDonald's" και "BIG MAC", που ήσαν εγγεγραμμένα στο όνομά της, και για αθέμιτο συναγωνισμό (passing off). Η υπεράσπιση των εφεσιβλήτων βασίστηκε κυρίως στο ότι χρησιμοποιούσαν τα πιο πάνω σήματα από πολλά χρόνια πριν από την εγγραφή των πιο πάνω εμπορικών σημάτων, που έγινε μόλις το 1983. Κατά την δίκη, μαρτυράς της εφεσεύουσας, που είχε έλθει για να καταθέσει σχετικά με διαπραγματεύσεις που είχαν γίνει για να ανοιχθούν εστιατόρια με τα πιο πάνω εμπορικά σήματα στην Κύπρο, ανέφερε ότι οι διαπραγματεύσεις είχαν διεξαχθεί όχι με την εφεσεύουσα αλλά με δυο άλλες εταιρείες στις Ηνωμένες Πολιτείες, πράγμα που έθεσε υπό αμφισβήτηση το δικαίωμα της εφεσεύουσας πάνω στα εμπορικά σήματα. Επίσης, αν και στην έκθεση υπερασπίσεως υπήρχε ρητή παραδοχή ότι η επιχείρηση που κατ' ισχυρισμό παραβίαζε τα πιο πάνω εμπορικά σήματα, διεξαγόταν από την εφεσιβλήτη 2, στην δίκη προσήχθητε μαρτυρία, χωρίς ένσταση και χωρίς ουσιαστική αμφισβήτηση, ότι η επιχείρηση διεξαγόταν από άλλη εταιρεία, στην

5 οποία η εφεσίβλητη 2 ήταν μέτοχος. Το πρωτόδικο Δικαστήριο επισήμανε μεν τα πιο πάνω ζητήματα αλλά δεν τα επέλυσε, και προχώρησε στην εξέταση της ουσίας της αγωγής, την οποία και απέρριψε. Στους λόγους έφεσης δεν περιλήφθηκε λόγος ή λόγοι που να αναφέροντο στην πιο πάνω παράλειψη του πρωτόδικου Δικαστηρίου.

Αποφασίσθηκε ότι:

10 (α) Το θέμα της υπόστασης των διαδίκων, δηλαδή στην προκειμένη περίπτωση, το κατά πόσο η εφεσίδουσα ήταν η πραγματική ιδιοκτήτρια των εμπορικών σημάτων και το κατά πόσον η εφεσίβλητη 2 διεξήγαγε την επιχείρηση που κατ'ωχουρισμό παραβίαζε τα εν λόγω εμπορικά σήματα, δεν ήταν μόνο νομοτυπικού χαρακτήρα, αλλά ήταν ουσιαστικό θέμα που έπρεπε από την αρχή να είχε αποφασισθεί από το πρωτόδικο Δικαστήριο.

15 (β) Παράλειψη Δικαστηρίου να εξετάσει θεμελιώδες ζήτημα που ανακύπτει σε μια υπόθεση αποτελεί έγκυρο λόγο για επανεκδίκαση. Στην παρούσα περίπτωση υπήρχε τέτοια παράλειψη η οποία, μαζί με το γεγονός ότι είχε υπάρξει και παραβίαση της αρχής ότι η διεξαγωγή της δίκης γίνεται με βάση τα δικόγραφα, επέβαλλε την επανεκδίκαση της υπόθεσης.

20 (γ) Αν και οι πιο πάνω παραλείψεις δεν είχαν αποτελέσει αντικείμενο των λόγων της έφεσης, το Εφετείο είχε εξουσία σύμφωνα με το άρθρο 25 των Περί Δικαστηρίων Νόμων και τις πρόνοιες της Δ.35, θ.8 των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας, να διατάξει την επανεκδίκαση της υπόθεσης.

Η έφεση επιτράπηκε με έξοδα Διατάχθηκε επανεκδίκαση. Τα έξοδα της πρώτης δίκης να ακολουθήσουν το αποτέλεσμα της νέας.

30 Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

Courtis v. Iasonides (1970) 1 C.L.R. 180

Παπαγεωργίου v. Κλάπτα (Investments Services Ltd), Π.Ε. 7367, απόφαση 14/1/90

Βραχίμη v. Κουλουμπρή (1992) 1 Α.Α.Δ.836

35 *Dorington v. Griff Fender (Swansea) Ltd [1953] 1 All E.R. 1177*

Αντωνίου v. Μάρκου (1992) 1 Α.Α.Δ. 591.

Έφεση.

Έφεση από τους ενάγοντες κατά της απόφασης του

Επαρχιακού Δικαστηρίου Λάρνακας (Λαούτας, Α.Ε.Δ.) που δόθηκε στις 31 Μαΐου, 1988 (Αρ. Αγωγής 156/87) με την οποία απερρίφθη η αγωγή των εναγόντων - εφεσειόντων με την οποία ζητούσαν απαγορευτικό Διάταγμα που να εμποδίζει τους εναγομένους από του να χρησιμοποιούν παράνομα τα εγγεγραμμένα εμπορικά σήματα των εναγόντων. 5

Χρ. Θεοδούλου, για τους εφεσειόντες.

Α. Ποιητής, για τους εφεσίβλητους.

Cur. adv. vult. 10

ΠΙΚΗΣ, Δ: Την ομόφωνη απόφαση του δικαστηρίου θα δώσει ο δικαστής Σ. Νικήτας.

ΝΙΚΗΤΑΣ, Δ: Από την αρχή θα ήταν χρήσιμο να παρατηρήσουμε, για να τεθούν τα πράγματα κάτω από το σωστό τους πρίσμα, πως η πρωτόδικη διαδικασία κινήθηκε σε κλίμα σύγχισης και αβεβαιότητας, τουλάχιστον ως προς την πραγματική ταυτότητα των διαδίκων και το ρόλο τους στη διαφορά η οποία αναφύηκε μεταξύ τους. Θα δούμε παρακάτω πως ακριβώς προκύπτουν κάποια κενά και τις επιπτώσεις που μπορούν να έχουν στο κύρος της πρωτόδικης απόφασης, αφού εξετάσουμε το σχετικό υλικό που αφορά στα *dramatis personae* της υπόθεσης. 15 20

Η εφεσείουσα-ενάγουσα, McDonald's Corporation, φέρεται να είναι Αμερικανική εταιρεία με έδρα την Oak Brook, Illinois. Στην έκθεση απαιτήσεως περιγράφεται ουσιαστικά σαν γιγαντιαίος οργανισμός παραγωγής τροφίμων, ιδίως μπιφτεκιών τύπου hamburger. Οι δραστηριότητες της, σύμφωνα με το ίδιο δικόγραφο, εκτείνονται σε πλείστες χώρες του κόσμου και προγραμματίζεται επίσης η εμπορική παρουσία της και στην Κύπρο. Περαιτέρω μας πληροφορεί πως τα προϊόντα της εφεσείουσας διατίθενται μέσω 9.000 περίπου εστιατορίων ανά την υφήλιο που εκμεταλλεύεται είτε απευθείας η ίδια η εφεσείουσα ή τρίτοι με τους οποίους συμβάλλεται υπό όρους. Τέτοια 25 30

εστιατόρια υπάρχουν σε 43 χώρες.

- Είναι γεγονός ότι στις 2/5/83 είχε εγγραφεί, στο Μέρος Α του Κυπριακού μητρώου εμπορικών σημάτων, σήμα αποτελούμενο από τις λέξεις BIG MAC για δύο διαφορετικές κλάσεις τροφίμων και ποτών (29 και 30) ενώ προηγουμένως, στις 18/8/82, έγινε δεκτό για εγγραφή στο Μέρος Β του μητρώου το σήμα McDonald's αποτελούμενο από παράσταση του γράμματος "M" μέσα στο οποίο γράφτηκε ολόκληρο το παραπάνω όνομα. Ιδιοκτήτης των σημάτων αυτών είναι, σύμφωνα με τα σχετικά πιστοποιητικά που εξέδωσε ο έφορος εμπορικών σημάτων, η McDonald's Corporation. Ας σημειωθεί ότι η εφεσίβλητη-εναγόμενη 2 (εφεξής η εφεσίβλητη) είχε εγγράψει στις 19/2/79 το επίμαχο όνομα ως εμπορική επωνυμία, αλλά, όπως φανερώνει το σχετικό πιστοποιητικό, ο έφορος προέβη σε διαγραφή της στις 16/8/82 κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του άρθρ. 57(3) του περί Ομορρυθμών και Ετεορρυθμών Εταιρειών και Εμπορικών Επωνυμιών Νόμου, Κεφ. 116.

- Η φύση και έκταση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων της εφεσείουσας, έτσι όπως έχει αναπτυχθεί στις έγγραφες προτάσεις, αμφισβητήθηκε με τη γραπτή υπεράσπιση και στη συνέχεια κατά την ακροαματική διαδικασία. Υπό αμφισβήτηση τέθηκε ακόμη και η ίδια η υπόσταση της. Δεν θα χρειαστεί να ανασκοπήσουμε το σχετικό υλικό. Στεκόμαστε μόνο στη μαρτυρία του Αντώνη Γαβριηλίδη που αναφέρθηκε σε διαπραγματεύσεις που διεξάγονται με τους εργοδότες του για την εκμετάλλευση των προϊόντων McDonald's στην τοπική αγορά. Η ουσία είναι πως οι εργοδότες του δεν είχαν ποτέ επικοινωνία με την εφεσείουσα, αλλά με δύο άλλους οργανισμούς με το όνομα McDonald's International και Graphic Executive Services από το Χιούστον της Πολιτείας του Τέξας. Ο μάρτυρας δεν ήταν σε θέση να συνδέσει τις προμνησθείσες εταιρείες με την εφεσείουσα ούτε να διευκρινίσει τις μεταξύ τους σχέσεις. Η μαρτυρία προήλθε από την εφεσείουσα και αναντίρρητα ρίχνει κάποια σκιά στα δικαιώματα της στα εν λόγω σήματα.

Σε κεντρική αρτηρία της Λάρνακας, τη λεωφόρο Αρτέμιδος, που οδηγεί από και προς το διεθνή αερολιμένα λειτουργεί από πολλά χρόνια εστιατόριο με την ονομασία McDonald's. Έξω απ' αυτό υπάρχει σχετική επιγραφή, ενώ 5 στους τιμοκαταλόγους εμφανίζεται το όνομα BIG MAC για το διπλό μπιφτέκι hamburger. Φαίνεται πως η λειτουργία του εστιατορίου κάτω από τις συνθήκες αυτές στάθηκε η αιτία για την άσκηση αγωγής από την εφεσείουσα. Η αγωγή στράφηκε εναντίον της τοπικής εταιρείας Parson Bros Ltd. (εφεσίβλητης) στην οποία, σύμφωνα με την έκθεση 10 απαιτήσεως, ανήκει "είτε καθ' ολοκληρίαν είτε εν μέρει" η επιχείρηση του εστιατορίου McDonald's.

Η εφεσίβλητη δεν ήταν η μόνη εναγόμενη. Η αγωγή κινήθηκε και εναντίον κάποιου Ανδρέα Παπαπέτρου ως 15 διευθυντή ή διαχειριστή του κέντρου της εφεσίβλητης. Η υπεράσπιση που πρόβαλε ήταν ότι υπηρετούσε εκεί μόνο με την ιδιότητα του απλού υπαλλήλου. Στο σημείο αυτό μπορεί να λεχθεί ότι εκκρεμούσης της δίκης, η εφεσείουσα απόσυρε την αγωγή κατά του Παπαπέτρου λόγω του θανάτου του. Έτσι η διαδικασία εναντίον του απορρίφθηκε. 20 Προτού όμως πεθάνει ο Παπαπέτρου είχε συμπληρώσει τη μαρτυρία του την οποία ο πρωτόδικος δικαστής αξιολόγησε, όπως θα δούμε, για τους σκοπούς της απόφασής του.

Η νομική βάση της αξίωσης της εφεσείουσας ήταν 25 διττή: για παραβίαση των εγγεγραμμένων σημάτων της (infringement of trade marks) και για αθέμιτο συναγωνισμό (passing off) κατά παράβαση του άρθρ. 35 του περί Αστικών Αδικημάτων Νόμου, Κεφ. 148. Η υπόθεση που παρουσίασε πρωτόδικα η εφεσείουσα επικεντρώθηκε στο 30 ότι η επιγραφή και τα άλλα σήματα που ήταν σε χρήση στο εστιατόριο της εφεσίβλητης (M, McDonlad's και BIG MAC) αποτελούσαν τέλεια απομίμηση ή πιστή αντιγραφή των κατατεθέντων εμπορικών της σημάτων. Αυτό, όπως 35 εισηγήθηκε ο δικηγόρος της, μπορεί να εξακριβωθεί με απλή σύγκριση των σημάτων-τεκμηρίων με τις φωτογραφίες των συμβόλων που χρησιμοποιεί η εφεσίβλητη και που είναι επίσης τεκμήρια στην υπόθεση. Η ηχητική και

οπτική εντύπωση που προκαλούν μπορεί ανυπερθέτως να προκαλέσουν σύγχυση στο καταναλωτικό κοινό σχετικά με την προέλευση των προϊόντων.

- Είναι αξιοπρόσεκτο ότι η εφεσίβλητη παραδέχεται
 5 ρητά στη δεύτερη παράγραφο της υπεράσπισης της ότι η επίμαχη επιχείρηση της ανήκει. Η γραμμή της υπεράσπισης ήταν από τη μία ότι χρησιμοποιούσε τα επίδικα σήματα πολύ πριν από την εγγραφή τους από την εφεσείουσα και από την άλλη πως η τελευταία δεν είχε ποτέ παρόμοια
 10 επιχείρηση στην Κύπρο, υπονοώντας ότι τα προϊόντα της δεν απέκτησαν φήμη στην ντόπια αγορά ανάμεσα στο κυπριακό καταναλωτικό κοινό.

- Η εφεσείουσα αντέτεινε πως η αντιγραφή των σημάτων της αντίκειται στην καλή πίστη και έχει εξουδετερώσει
 15 οποιοδήποτε πλεονέκτημα από προγενέστερη χρήση. Εν πάση περιπτώσει δεν αποδείχθηκε χρησιμοποίηση για ουσιαστικό χρονικό διάστημα, όπως κατά τους ισχυρισμούς της απαιτεί ο νόμος, αλλά για μερικούς μόνο μήνες πριν από την επίσημη εγγραφή των σημάτων της εφεσείουσας:
 20 5 μήνες για τρία απ' αυτά και περίπου ένας χρόνος για τα υπόλοιπα. Υπογραμμίστηκε τέλος ότι η λέξη BIG MAC και το όνομα McDonlad's από τη σκοπιά της εφεσίβλητης δεν ανταποκρινόταν στην αλήθεια και πως είναι οφθαλμοφανείς οι κίνδυνοι σύγχυσης ή παραπλάνησης που δημιουργούν.
 25

- Ο πρωτόδικος δικαστής βρήκε ότι η εφεσείουσα δεν προστατευόταν από τις διατάξεις των άρθρων 6 και 7 του
 30 περί Εμπορικών Σημάτων Νόμου, Κεφ. 268, γιατί δεν τους παραχωρήθηκε με την εγγραφή αποκλειστική χρήση των παραπάνω λέξεων. Περαιτέρω έφτασε στο συμπέρασμα πως η εφεσίβλητη απέδειξε πως είχε κεκτημένα δικαιώματα, που της διασφαλίζουν τα άρθρα 9 και 10 του νόμου, εξαιτίας της προμνησθείσης προ της εγγραφής χρήσης. Το άλλο βασικό συμπέρασμα - σε πολύ αδρές γραμμές - είναι πως ούτε αδικοπρακτική ευθύνη, κατά το άρθρ.
 35 35, έχει θεμελιωθεί. Γιατί δεν προσκομίστηκε ικανοποιητική μαρτυρία ότι η εφεσείουσα είναι εταιρεία με παγκό-

σμία φήμη, όπως ισχυρίστηκε, και ότι "η χρήση είναι τέτοια που πιθανό να υπάρξει πλάνη ή σύγχυση".

Έχει όμως συμβεί το εξής παράξενο. Στη διάρκεια της δίκης έγινε δεκτή μαρτυρία, χωρίς ένσταση, στην ουσία ότι η επιχείρηση της λεωφόρου Αρτέμιδος δεν διεξάγεται 5 από την εφεσίβλητη αλλά ανήκει στην εταιρεία Parson Catering and Amusements Ltd., που τη διαχειρίζεται και εκμεταλλεύεται. Διαφάνηκε ότι η εφεσίβλητη κατείχε μέρος του μετοχικού κεφαλαίου της εν λόγω εταιρείας, αλλά από νομική σκοπιά αποτελεί αναντίλεκτα αυθύπαρκτη και χωριστή οντότητα. Ο πρωτόδικος δικαστής στο τέλος της απόφασης του επισημαίνει την αντινομική αυτή εξέλιξη κατά την ακροαματική διαδικασία αποκαλώντας την "αντίφαση στη μαρτυρία των εναγόντων (εφεσειδόντων) και στο κλητήριο ένταλμα". Και καταλήγει: 15

"εφόσον υπάρχει αυτή η μαρτυρία το δικαστήριο δεν μπορεί να συμφωνήσει ότι νομοτυπικά ορθά κινήθηκε η αγωγήείναι επιλογή του εκάστοτε ενάγοντα να στρέφεται εναντίον εναγομένου ή εναγομένων της εκλογής του νοουμένου ότι είναι ορθή η επιλογή." 20

Ασφαλώς το θέμα δεν είναι μόνο νομοτυπικού χαρακτήρα. Αλλά πολύ πιο ουσιαστικό. Ο πρωτόδικος δικαστής δεν έθεσε εξαρχής και απευθείας στον εαυτό του το ερώτημα ποία έπρεπε να ήταν η τύχη της αγωγής ενόψει των αντιφατικών στοιχείων που υπήρχαν σχετικά με την ταυτότητα της εφεσίβλητης. Αντ' αυτού εξέτασε διά μακρών όλα τα άλλα θέματα παραβίασης των εμπορικών σημάτων και passing off σαν να μην υπήρχε κανένα πρόβλημα σχετικά με αυτό το ζήτημα, το οποίο μόνο στο τέλος θίγεται παρεμπιπτόντως, χωρίς να αποφασίζεται. 30

Υπάρχει όμως και μία άλλη πτυχή. Γεννιέται το ερώτημα πως ήταν δυνατό να επιτραπεί να πάρει τέτοια τροπή η υπόθεση έξω από τα δικονομικά θέσμια που διέπουν τη διεξαγωγή μιάς δίκης. Η πιστή τήρηση τους σε κάθε περίπτωση αποτελεί προϋπόθεση για την πραγμάτωση της καλής απονομής της δικαιοσύνης, όπως έχει επανειλημμέ- 35

να διακηρυχθεί από την απώτερη και συχνά τελευταία την πιο πρόσφατη νομολογία μας: *Κούρτης & Άλλοι v. Ιασονίδη* (1970) 1 Α.Α.Δ. 180, Π.Ε. 7367 *Παπαγεωργίου v. Κλάππα (Investments Services Ltd.)* ημερ. 14/1/90 και *Βραχίμη v. Κουλουμπρή*, (1992) 1 Α.Α.Δ. 836.

Το πιο πάνω σχόλιο ισχύει και για τη μαρτυρία Α. Γαβριηλίδη που αφορά στο *locus standi* της εφεσείουσας. Ο πρωτόδικος δικαστής καταπιάνεται με το θέμα αλλά η αντιμετώπιση του κάθε άλλο παρά ικανοποιητική είναι.

10 Αφού διαπιστώνει ορθά τα όσα αναφέρει στην αγόρευση του ο δικηγόρος της εφεσείουσας, για να δείξει το σύνδεσμο της με τις δύο άλλες εταιρείες, δεν στηρίζονται σε μαρτυρία, καταλήγει: "όπως είναι το κλητήριο ένταλμα η αγωγή είναι ελαττωματική". Δεν προχωρεί παρακάτω να

15 ξεκαθαρίσει ποιά ακριβώς είναι η απόφαση του. Αντίθετα προηγουμένως εξέτασε και αποφάνθηκε πάνω στην ουσία της υπόθεσης σαν να μην υπήρχε τίποτε για τη σοβαρή αυτή πλευρά της διαφοράς. Πρέπει να λεχθεί πως και στο

20 σημείο αυτό η δίκη εξετράπη από τη δικονομική της τροχιά χωρίς κανένα νόμιμο έρεισμα.

Η παράλειψη δικαστηρίου να εξετάσει θεμελιώδες ζήτημα που ανακύπτει σε μία υπόθεση αποτελεί έγκυρο λόγο για επανεκδίκαση: *Dorrington v. Griff Fender (Swansea) Ltd* [1953] 1 All E.R. 1177. Παρατηρούμε πως οι παραλείψεις που επιβάλλουν την επανεκδίκαση δεν αποτέλεσαν

25 αντικείμενο των λόγων της έφεσης. Όμως το Εφετείο ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο έχει εξουσία σύμφωνα με τη Δ. 35 θ. 8

".....to draw inferences of fact and to give any

30 judgment and make any order which ought to have been made and to make such further or other order as the case may require."

Βλέπε επίσης τις διατάξεις στο άρθρ. 25 του περί Δικαστηρίων Νόμου του 1960 που ασχολείται με τις εξουσίες

35 του Ανωτάτου Δικαστηρίου κατά την εκδίκαση των εφέσεων. Ένα πρόσφατο παράδειγμα άσκησης των εξουσιών

αυτών παρέχει η απόφαση στην Χρυσόστομου Αντωνίου
v. Αναστάση Μάρκου (1992) 1 Α.Α.Δ. 591.

Για τους λόγους που προεκτέθηκαν η έφεση επιτρέπεται με έξοδα. Η υπόθεση επιστρέφεται στο Επαρχιακό Δικαστήριο Λάρνακας για επανεκδίκαση. Τα έξοδα της πρώτης δίκης θα ακολουθήσουν το αποτέλεσμα της νέας διαδικασίας.

Η έφεση επιτρέπεται με έξοδα. Διαταγή για επανεκδίκαση.